

SEM V PRETEKLEM LETU *SEM IN THE PAST YEAR*

RAZSTAVNA DEJAVNOST SEM V LETU 2008

299

Slovenski etnografski muzej je v letu 2008 skladno s svojim poslanstvom in vizijo sporočal védenja o tradicijski kulturi na Slovenskem, preučeval svoje zbirke zunajevropskih kultur (ob občasnih lastnih in tujih razstavah), izpostavljal in se posvečal aktualnim vprašanjem, kot so pospeševanje medkulturnega dialoga in povezovanje v slovenskem, evropskem in svetovnem merilu.

Izveden je bil obsežen javni program – od rednega pedagoškega programa z vzgojnimi in razvedrilnimi vsebinami za otroke, šolarje, mladino itd., izobraževalnih in drugih vsebin, namenjenih odraslim, do programov za vseživljenjsko izobraževanje in prostovoljce.

Med glavnimi cilji so bili vzpostaviti čim bolj učinkovito in vidno komuniciranje vrednot kulturne dediščine kot prispevek k poznavanju predvsem etnološke dediščine v "muzeju kultur" in k pospeševanju družbene vloge muzeja in njegove inkluzivnosti. SEM je priredil evidentiranih 668 prireditev/dogodkov vključno s ponovitvami, gostil petindvajset drugih zunanjih prireditev – od tiskovnih konferenc, predstavitev knjig do gledaliških predstav, bil strokovni organizator, soorganizator in gostitelj šestih mednarodnih konferenc. Odprl je številne nove razstave ...

Razstavi iz leta 2007

Lastni razstavi, ki ju je SEM zasnoval in odprl že v letu 2007 in sta se nadaljevali v leto 2008, sta: **Zvoki Slovenije – Od ljudskih godcev do *arsenikov* in Togo Album 1911–1914**. Razstava **Zvoki Slovenije** je bila zgodba o zvoku in godčevstvu na Slovenskem. Na ogled je bila vse do jeseni, do 5. oktobra 2008; pospremila jo je izdaja vodnika in vrsta različnih koncertnih prireditev. Kustos razstave in avtor vodnika je mag. Igor Cvetko.

Do 27. januarja 2008 pa je bila odprta fotografska razstava **Togo Album 1911–1914 – Po sledih fotografskega spomina na kraje in čas, ko je baron Anton Codelli vzpostavljala prvo radiotelegrafsko brezžično povezavo med Afriko in Evropo** s predstavitvijo bogate zbirke skoraj sto let starih fotografskih virov iz zahodnoafriškega

Toga. Januarja 2008 je ob razstavi izšla tudi znanstvena monografija *Togo album 1911-1914* s katalogom fotografij. Kustos razstave in avtor monografije je dr. Marko Frelih.

Osrednja razstava SEM v letu 2008

Spet trte so rodile ...: o kulturi vina na slovenskem (20. november 2008 –7. junij 2009)

(idejna zasnova razstave Bojana Rogelj Škafar in Adela Ramovš, strokovni sodelavci dr. Janez Bogataj, mag. Andrej Dular in dr. Aleš Gačnik, oblikovanje in postavitve razstave Mojca Turk in Polona Zupančič, koordinatorica razstave Nina Zdravič Polič)

300

Slovenski etnografski muzej je novembra 2008 nazdravil novemu vinu z odprtjem svoje velike razstave o kulturi vina na Slovenskem *Spet trte so rodile ...*

Z razstavo, sestavljeno iz muzejskih predmetov, besed, slik, zvokov in filma, je želel opozoriti na tesno prepletenost kulture vina s skoraj vsemi plastmi življenja na Slovenskem v preteklosti in vse do danes.

O vinski trti, njenih produktih, o vlogi vinogradništva in vina na različnih področjih materialne, družbene in duhovne kulture so pisali in še vedno pišejo številni pisci z vidika etnologije, zgodovine, arheologije, agronomije, enologije, medicine ... Zaobjeti vse to znanje in ga na muzejski način posredovati obiskovalcem muzeja se zdi zahtevna naloga, pa vendarle izziv, zlasti ob zavedanju, kako pomembno vlogo ima kultura vina na Slovenskem. Poglavitni cilji, ki jih je muzej hotel doseči z razstavo, so bili posredovati podobo o prisotnosti tematike vina v različnih segmentih slovenske kulture, utrditi zavest o treh vinorodnih deželah, izoblikovanih iz naravnih danosti, posredovati ključna dejstva o letnem vinogradniškem ciklu in poudariti naše prepričanje, da je vino žlahtna pijača, ki zahteva kulturno uživanje.

Knjiga znanega slovenskega enologa dr. Dušana Terčelja *Kultura vina na Slovenskem*, ki je izšla leta 2007 in je bila prvič predstavljena v SEM, pa je še pospešila muzejsko raziskavo te teme in nastanek multiinstitucionalne vseslovenske razstave, pri kateri so sodelovali številni slovenski muzeji, druge ustanove, vinske kleti, vinarji, posamezniki, RTV Slovenija, Arhiv RS, Filmski sklad RS ..., ki so za razstavo posodili predmete in gradivo.

Multimedijska razstava je predstavljala kulturo vina na Slovenskem: vinogradniški cikel pridelave grozdja skozi štiri letne čase, cikel pridelave vina, pivsko posodje iz zbirk slovenskih muzejev, vinogradniška območja, različne vinske tradicionalne in sodobne šege in navade ...; in še marsikaj, kar potrjuje, da je kultura vina na Slovenskem navzoča povsod. Razstava tako ni bila le pripoved o vinu, ampak je predstavljala njegove vloge in pomene v kulturi in načinih življenja na Slovenskem.

Ves čas jo je spremljal bogat program prireditev. Med drugim t. i. posebne vinske zgodbe, ki so se dogajale pod naslovom Okusimo vino in jih je SEM pripravil v sodelovanju z Vinsko družbo Slovenije, ter več ponovitev predstave INVINOVERITAS?? gledališča Sensorium.

301

Razstava *Spet trte so rodile ...: o kulturi vina na slovenskem*, 20. november 2008 –7. junij 2009
(Dokumentacija SEM)

Gostujoče razstave

Slovenski etnografski muzej je v letu 2008 odprl devet gostujočih razstav (od tega tri manjše), ki so plod njegovega povezovanja in sodelovanja z drugimi muzeji, z univerzitetnimi ustanovami, s kulturnimi evropskimi inštituti v Sloveniji itn.

Tu je gostujoče razstave (*Huiquin Wang: Nadčasovni prenos, Kruh kot umetnost – Umetnost kot kruh, Imagina*) so bile posvečene medkulturnemu dialogu; z interaktivno glasbeno razstavo *Zveneče mesto Evfonija* kot paralelno razstavo in veliko prireditvijo ob razstavi *Zvoki Slovenije* se je le-ta tudi končala. V okvir gostujočih razstav, s katerimi je SEM sporočal vedenja o tradicijski kulturi na Slovenskem, pa spadata razstavi Gorenjskega muzeja iz Kranja *Iz Stražišča po Evropi* in Pokrajinskega muzeja Murska Sobota *Hetiške tkanine*.

302

Hetiške tkanine in vezenine (4. december 2008–2. marec 2009)

(Pokrajinski muzej Murska Sobota, kustodinja razstave Jelka Pšajd, koordinatorica Nina Zdravič Polič, SEM)

Razstava je z okoli dvesto predmeti (tkanine in vezenine: okrasni sodobni prtički, originalne okrasne brisače, prti, prtički, moška in ženska noša, orodja za pridelavo in predelavo lanu, pohištvo, predmeti ob rojstvu, poroki in smrti) prikazovala kulturo Hetésa – zgodovinske pokrajine, v kateri je do prve svetovne vojne živela ena najbolj arhaičnih madžarskih etničnih skupin v Prekodonavju. Značilnosti te kulture so beli tip bogato okrašene noše, natančno in umetnostno vezenje, ročno tkanje trakov oz. pasov za zavezovanje srajc, hlač in kril itn. Na kulturo te pokrajine sta vplivali sosednji madžarski pokrajini Göcsej in Őrség, viden pa je tudi vpliv sosednjega hrvaškega in slovenskega prebivalstva. Danes so t. i. Hetés vasi z večinskim madžarskim prebivalstvom v okolici Lendave.

Iz Stražišča po Evropi: Sita iz konjske žime (6. februar–30. marec 2008)

(Gorenjski muzej, Kranj, kustodinja razstave mag. Tatjana Dolžan Eržen in Helena Rant, oblikovanje Studio Oreh, koordinatorica Nina Zdravič Polič, SEM)

Na razstavi je bilo predstavljenih več kot petdeset sit z različnimi vzorci, sitarsko orodje za izdelovanje sit in številne fotografije. Bogastvo sitarske dediščine, črtastih in karirastih vzorcev v rumeni, rdeči, beli, črni in oranžni barvi, ki se je najbolje ohranila prav v Sloveniji, je edinstvena tovrstna zapuščina kulturne dediščine v evropskem merilu.

Nastop pevk na odprtju gostujoče razstave *Hetiške tkanine in vezenine*, 4. december 2008–2. marec 2009 (Dokumentacija SEM)

Gostujoča razstava *Iz Stražišča po Evropi: sita iz konjske žime*, 6. februar–30. marec 2008
(Dokumentacija SEM)

Z umetniške razstave *Nadčasovni prenos*
– *Umetniške interpretacije življenjske*
zgodbe Ferdinanda Avguština Hallerja
von Hallersteina, 10. april–5. maj 2008
(Dokumentacija SEM)

303

Sita iz konjske žime so izdelovali od 16. do sredine 20. stoletja v vaseh med Kranjem in Škofjo Loko, največ v Stražišču in Bitnjah. Iz Stražišča so dvesto vrst sit za sejanje moke, začimb, pretlačevanje in precejanje razpošiljali po vsej Evropi in Sredozemlju, celo v Severno Ameriko. Sita so uporabljali v gospodinjstvih, mlinih, pivovarnah, lekarnah, v obrti in industriji.

Huiqin Wang: Nadčasovni prenos – Umetniške interpretacije življenjske zgodbe Ferdinanda Avguština Hallerja von Hallersteina (10. april–5. maj 2008)

(Razstavni projekt je nastal v sodelovanju s: KID KIBLA, Maribor in Arhivom RS po idejni zasnovi avtorice razstave Huiqin Wang. Slovenski etnografski muzej ga je uvrstil v sklop prireditev, posvečenih medkulturnemu dialogu. Koordinatorica projekta v SEM je bila Nina Zdravič Polič v sodelovanju z Ralfom Čeplakom Mencinom.)

Projekt *Nadčasovni prenos* je nastal na pobudo in po zamisli v Sloveniji že več kot dvajset let živeče kitajske slikarke Huiqin Wang. Razstava je izpostavljala dialog med slovensko in kitajsko kulturo z edinstveno osebnostjo – znanstvenikom slovenskega porekla Ferdinandom Avguštinom Hallerjem von Hallersteinom iz 18. stoletja, ki je dolga leta preživel na kitajskem cesarskem dvoru in preučeval vesolje. Njegova življenjska zgodba je bila vir navdiha za umetniški koncept in interpretacije (slik, risb, senčnih lutk, instalacij, videa ...) na razstavi sodelujočih slovenskih in kitajskih umetnikov. Razstava je združila avtorje, slikarje, oblikovalce, glasbenike, lutkarje ..., ki s svojo umetniško govorico vsak na svoj način premoščajo jezikovne ovire in časovni zamik; ki odkrivajo zgodovino tako, da spodbujajo spoznavanje Hallersteina in izražajo zavzetost za krepitev medsebojnega razumevanja in medkulturnega sodelovanja. Postavljena je bila v kontekst raziskovanja odnosov med tradicionalnim in sodobnim, med znanostjo in umetnostjo

304

Z gostujoče mednarodne razstave *Kruh kot umetnost / Umetnost kot kruh*, 12. junij–3. avgust 2008 (Dokumentacija SEM)

ter kot dialog med vzhodom in zahodom, med slovensko-kitajskimi zgodnjimi stiki. Med zgodovinskimi dokumentarnimi viri so bili razstavljeni (sposojeni pri Arhivu RS) kitajski cesarski ukazi, uradno pismo Hallersteina cesarju, njegova poročila in rojstna matična knjiga iz leta 1700, ki jo hrani Nadškofijski arhiv.

Kruh kot umetnost / Umetnost kot kruh (12. junij–3. avgust 2008)

(Oddelek za tekstilstvo Naravoslovnotehniške fakultete, Univerza v Ljubljani, glavna koordinatorica razstave prof. Marija Jenko, NTF, koordinatorica v SEM Nina Zdravič Polič, oblikovalka dr. Tanja Nuša Kočevar, NTF)

Tematika o kruhu kot metafori o človeški eksistenci se zdi sama po sebi umevna. Vsak jo zlahka razume ne glede na različne miselnosti, kulturno ugajenost in prepričanje. Kruh potrebujemo. Je naša vez z naravo. Predstavlja našo omikanost, dolgo pot iz pradavnine. Naš vsakdanji kruh je skozi zgodovino pridobil še mnoge raznolike simbolike in dodatne vrednote.

Na razstavi je sodelovalo trideset avtorjev iz devetih držav, tudi iz Slovenije. Predstavljenih je bilo trideset izročil iz otroštva, etnografskih ozadij, sanj, izobrazb in pokrajin z vsega sveta – svoje izkušnje in predstave so prinesli s seboj, da bi jih prepletli v svoj pisan kruh.

Koncept razstave, ki je bila postavljena že v Sankt Peterburgu, Kostromi, Helsinkih, Toulousu, Frederiksvearku in Virratu, je temeljil na izvorih sodobne likovne umetnosti, izvedene z različnimi tehnikami in mediji, kot so oblikovanje tekstilij in oblačil, papirja in keramike, fotografija, animacija, instalacija, video in klasične zvrsti – slikarstvo, grafika in skulptura.

Zveneče mesto EVFONIJA (12. september–5. oktober 2008)

(Interaktivna razstava izvirnih glasbenih instrumentov, ki je spremljala osrednjo razstavo SEM *Zvoki Slovenije – Od ljudskih godcev do avsenikov*, avtorska zasnova Peter Kus, produkcija Forum Ljubljana, koprodukcija Slovenski etnografski muzej)

Z odprtja interaktivne razstave *Zveneče mesto EVFONIJA*, 12. september–5. oktober 2008 (Dokumentacija SEM)

“Evfonija je mesto glasbenih instrumentov. Razporejeni so po posameznih ulicah in mestnih četrtih. Visoki dimniki so odmevniki tolkal, tovarne so sestavljene iz kovinskih zvočil in bobnov, kolo na ulici je hupacikel, streho hiše prekrivajo ksilofon, metalofon in lončkofon, kamnita bajtica je lito fon ... Vsakdo, ki v Evfonijo vstopi, postane glasbenik. Lahko se sprehaja po ulicah in igra na posamezne instrumente. Ko jih ne igra, jih izdeluje ali opazuje fizikalne zakonitosti njihovega delovanja.”

Evfonijo je v SEM spremljal zanimiv program za šole (pod vodstvom avtorja razstave P. Kusa – z delavnicami izdelovanja instrumentov in animirano spletno stranjo), ki je imel za cilj spodbuditi oblikovanje novih, izvirnih oblik glasbenega izraževanja.

Imagina (15. oktober–30. november 2008)

(SEM v sodelovanju z Veleposlaništvom Španije v Sloveniji, koordinatorica Nina Zdravič Polič, SEM, oblikovalka Mojca Turk)

V letu 2008, ki je bilo posvečeno evropskemu medkulturnemu dialogu, smo se v SEM srečali tudi s špansko kulturo na razstavi *Imagina*. Razstava je predstavljala fotografska dela, posneta v Almeriji, med letoma 1990 in 1992, oz. vizijo Sredozemlja 36 fotografav z vsega sveta, ki so sodelovali pri fotografskem projektu *Imagina*, ki je nastal kot del programa Regionalnega zakonodajnega sveta Andaluzije ob praznovanju 500-letnice odkritja Amerike.

Arno Fischer. Fotografska razstava *Imagina*, 15. oktober–30. november 2008 (Dokumentacija SEM)

306

Manjše gostujoče razstave

Impresije izpod Himalaje, slikar Brane Jazbar (5.–18. maj 2008)

(koordinatorica Nina Zdravič Polič, SEM)

Priložnostna razstava slikarskih del B. Jazbarja, ki je prišla v SEM ob predaji akreditivnega pisma Indonezije predsedniku Republike Slovenije na pobudo g. Aswina Shresthe, častnega konzula Konzulata Nepala v Sloveniji)

Dosežki slovenske etnologije in antropologije in

Bolje kuham kot študiram! (22. avgust–5. september 2008)

(kustos razstave Dosežki slovenske etnologije in antropologije Ralf Čeplak Mencin, mentor asist. dr. Jože Hudales, oblikovanje Ambrož Kvartič; mentor projekta Bolje kuham kot študiram prof. dr. Janez Bogataj)

Študentska iniciativa OEIKA oz. študentska projekta ob mednarodni konferenci EASA – Evropska zveza socialnih antropologov.

V rumenem okvirju (9.–22. oktober 2008)

Gostujoča razstava fotografij s fotografskega natečaja slovenske revije *National Geographic Junior*.

Gostovanja SEM

Slovani Evrope (5. junij–5. julij 2008)

(Razstava *Slovani Evrope*, v sodelovanju z Ruskim etnografskim muzejem iz Sankt Peterburga v Musée de Cinquantenaire, Bruselj. Koncept za slovenski prispevek na razstavi Slovenski etnografski muzej v sodelovanju s Forumom slovanskih kultur, koordinatorica Bojana Rogelj Škafar, SEM)

V zadnjem mesecu slovenskega predsedovanja Evropski uniji je Slovenski etnografski muzej sodeloval na razstavi *Slovani Evrope* v muzeju Cinquantenaire, ki je eden od Kraljevih muzejev umetnosti in zgodovine v Bruslju. Pobudo za razstavo je Ruskemu etnografskemu muzeju posredoval z željo, da se razstava slovanskih noš še v času slovenskega predsedovanja Evropski uniji iz Sankt Peterburga v Bruselj in da se ob tem še posebej izpostavi slovenski prispevek na prvi vseslovanski razstavi, ki je bila leta 1867 v Moskvi.

Na bruseljski razstavi so slovenski del predstavljale štiri od šestih svatbenih noš iz Zilje, ki jih je za vseslovansko razstavo izbral in poslal Matija Majar Ziljski. Slovenski etnografski muzej, ki ga je *Forum slovanskih kultur* posebej povabil, da se pridruži bruseljski razstavi, pa je iz svoje zbirke izbral dve lutki, oblečeni v gorenjska narodna kostuma. S tem je želel predstaviti simbolno vlogo narodnih kostumov, ki jo imajo pri izražanju narodne in nacionalne identitete. Na razstavi je bil prikazan tudi dokumentarni film *Izgubljene iluzije* filmskega režiserja Andreja Mlakarja, ki govori o življenju *Matije Majarja Ziljskega*. Slednji je bil avtor političnega programa Zedinjena Slovenija (1848), duhovnik, etnolog, narodni buditelj in jezikoslovec, ki je svoje življenje posvetil raziskovanju slovanskih kultur in prepotoval številne slovanske dežele.

Ob razstavi je SEM v sodelovanju in s podporo Foruma slovanskih kultur pripravil posebno publikacijo, ki jo je uredila in zanjo uvod napisala *Bojana Rogelj Škafar*, 307 direktorica SEM. Prispevek o življenju, delu in osebnosti *Matije Majarja Ziljskega* je napisal *dr. Jurij Fikfak*, ISN ZRC SAZU, o razmerju med slovenskimi ljudskimi nošami in narodnimi kostumi pa *mag. Janja Žagar*, SEM. Vsa besedila so v slovenskem, angleškem, flamskem in francoskem jeziku.

Manjša gostovanja SEM

V letu 2008 je Slovenski etnografski muzej posodil posamezne izbrane predmete iz svojih zbirk za številne druge razstave po svetu in Sloveniji. Na primer: *Primož Trubar*, Narodni muzej Slovenije; *V spomin aleksandrinkam*, Goriški muzej; *Egiptomanija v Sloveniji*, Muzej Velenje; *Slovensko meščanstvo od vzpona nacije do nacionalizma*, Muzej novejšje zgodovine Slovenije; *O čipkah in čipkarstvu*, Mestni muzej Idrija; *A Trip to the Country*, Kumu Art Museum, Tallinn, Estonija; *Kruhki Evrope*, Altonaer Museum für Kunst, Altona, Nemčija.

Nina Zdravič Polič

Muzejska Kavarna SEM je postala priljubljeno ljubljansko družabno shajališče (Dokumentacija SEM)

Poletna otroška delavnica pred razstavno hišo SEM (Dokumentacija SEM)